

Kindermishandeling: de verantwoordelijkheid en rol van de arts

Deze factsheet van KNMG, LHV, NHG, NVK en VVAK zet een paar belangrijke uitgangspunten over de verantwoordelijkheid en rol van de arts bij kindermishandeling op een rij.

Zo nodig melden

Artsen kunnen het verschil maken voor kinderen en gezinnen waar mishandeling en geweld spelen. Door een opening te bieden voor een gesprek, een niet-pluis gevoel te benoemen, signalen serieus te nemen. En zo nodig stappen te zetten om kindermishandeling te stoppen. Daarvoor is het doen van een melding bij Veilig Thuis niet altijd de aangewezen weg.

De maatschappelijke en politieke roep om 'meer meldingen' is weliswaar groot, maar een arts heeft meer mogelijkheden tot zijn beschikking. Zo kan een arts die een band heeft met het gezin hulp organiseren, wat vaak het beste middel is om kindermishandeling te stoppen en te voorkomen dat ouders de zorg gaan mijden. En daar gaat het om: hulp bieden die de veiligheid van het kind kan borgen. Een melding vindt plaats als de kindermishandeling niet via hulpverlening gestopt kan worden.

Altijd handelen

De [KNMG-meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld](#) is primair gericht op het bieden van hulp. Zodra een arts een vermoeden van kindermishandeling heeft, zal hij de signalen onderzoeken en kijken wat de beste aanpak is: zelf hulp organiseren of Veilig Thuis inschakelen. Waar is het kind het best mee geholpen? Hoe kan een arts de band met het gezin in stand houden? Rechtvaardigen de signalen ingrijpen van buitenaf? Deze afweging is complex. De KNMG-meldcode biedt houvast. Want *handelen* is een professionele plicht: artsen hebben een zorgplicht voor kinderen die schade door kindermishandeling kunnen oplopen, ook als alleen de ouder onder zijn behandeling staat.

Hoe maakt een arts de goede afweging?

De [KNMG-meldcode](#) bevat de professionele leidraad voor artsen. Deze bevat een concreet [online stappenplan](#) met stappen die de arts kan zetten bij signalen van kindermishandeling: 1) onderzoek de situatie, 2) vraag advies aan Veilig Thuis (indien nodig aan de vertrouwensarts) en collega's, 3) spreek met betrokkenen, 4) overleg met betrokken professionals, 5a) monitor effect van hulp of 5b) doe een melding bij Veilig Thuis bij reële kans op schade *die niet met hulpverlening kan worden afgewend*.

Hoe werkt het stappenplan?

De volgorde van [het stappenplan](#) is niet dwingend. Een arts moet wel alle stappen overwegen voordat hij meldt. Soms ligt eerst een gesprek voor de hand, soms eerst een adviesvraag bij Veilig Thuis. Het stappenplan bevat geen termijnen, het behoort tot de professionaliteit van de arts om in te schatten hoe snel hij moet handelen. Het vragen van advies aan (de vertrouwensarts van) Veilig Thuis bij vermoedens van kindermishandeling is voor een arts altijd een *must*. De arts presenteert de casus in geanonimiseerde vorm. Het vragen van advies levert daardoor geen strijd op met het beroepsgeheim. *Bij voorkeur* vraagt de arts ook advies aan een deskundig collega. *Zo mogelijk* spreekt de arts met ouders en/of kind en *zo nodig* overlegt hij met andere professionals. Vervolgens bepaalt de arts, eventueel in samenspraak met (de vertrouwensarts van) Veilig Thuis, of melding moet volgen of (nog) niet. Het stappenplan geeft daarvoor criteria. Ook wordt omschreven wanneer een arts de Raad voor de Kinderbescherming of de politie moet inschakelen.

Wat is de kindcheck?

Sinds de invoering van de Wet verplichte meldcode op 1 juli 2013 is de zogenaamde 'kindcheck' een verplicht onderdeel van de meldcode. Met kindcheck wordt bedoeld dat de arts of andere hulpverlener onderzoekt of de omstandigheden van de ouders een risico kunnen vormen voor de

veiligheid of de ontwikkeling van de kinderen die van hen afhankelijk zijn. Als dat zo is, moet de arts voor het kind de stappen van de meldcode doorlopen. Dit is verwerkt in het online stappenplan.

Mag een arts het beroepsgeheim doorbreken?

Een arts heeft de wettelijke plicht om alles wat hij beroepsmatig te weten komt voor zich te houden. Dit beroepsgeheim is een belangrijke voorwaarde voor de vrije toegang tot de zorg en beschermt de privacy van patiënten. De wet geeft echter bij vermoedens van kindermishandeling artsen de ruimte om het beroepsgeheim te doorbreken als dat nodig is om kindermishandeling te stoppen of te laten onderzoeken. De arts heeft zo'n meldrecht richting Veilig Thuis en de Raad voor de Kinderbescherming. 'Spreken tenzij' vormt het uitgangspunt.

- **Overleg met anderen:** de arts mag overleggen met andere bij het gezin betrokken hulpverleners en beroepskrachten. Denk aan de jeugdarts, de huisarts, een behandelend specialist, de gezinsvoogd, de leerkracht van school of de leidster van de kinderopvang. Uitgesloten zijn derden zoals de woningbouwvereniging, de politie, de leerplichtambtenaar en de gemeentelijke kredietbank. Dit overleg kan nodig zijn om een vermoeden van kindermishandeling te verifiëren of om hulp onderling af te stemmen. Dit gebeurt in principe alleen met toestemming van ouders en/of kind, tenzij dit mogelijk tot een onveilige situatie voor het kind of de arts zelf leidt. Overigens: voor overleg met de waarnemer of met rechtstreeks bij de behandelingsovereenkomst betrokkenen, is geen toestemming nodig.
- **Melden:** De arts informeert kind en/of ouders tevoren over zijn melding, tenzij dit niet mogelijk is in verband met de veiligheid van het kind of andere kinderen uit het gezin, als redelijkerwijs gevreesd moet worden dat de arts het kind en/of de ouder(s) uit het oog zal verliezen of als de arts vreest voor zijn eigen veiligheid. De arts zet zijn melding ook door als kind en/of ouders daartegen bezwaar maken. Besluit de arts zijn vermoeden *niet* te bespreken, dan zoekt hij waar mogelijk naar een ander geschikt moment om ouders en/of kind alsnog in te lichten over zijn vermoedens en over een eventueel gedane melding. Zie ook bijlage 3 meldcode: Tips voor gesprekken met ouders en kinderen.
- **Verzoek Veilig Thuis om informatie:** Veilig Thuis kan na een melding een onderzoek instellen en informatie inwinnen. De arts verstrekt - bij voorkeur met toestemming van betrokkenen - informatie die noodzakelijk is om kindermishandeling te stoppen of te laten onderzoeken. Veilig Thuis onderbouwt zijn verzoek zodanig dat de arts kan bepalen welke gegevens relevant kunnen zijn voor Veilig Thuis. De arts kan alleen van informatieverstrekking afzien om gewichtige redenen in het belang van het kind. De meldcode verlangt dan wel een duidelijke motivering.

Op welke manier wordt de arts beschermd in het handelen?

De KNMG-meldcode Kindermishandeling en huiselijk geweld biedt bescherming voor de arts. Bij een klacht over diens optreden kan hij verwijzen naar zijn verplichtingen op grond van de meldcode en hoeft hij, als hij de zorgvuldigheidseisen heeft nageleefd, niet te vrezen voor gegrondverklaring van de klacht.

Welke informatie kan de arts raadplegen?

De KNMG-meldcode stelt dat iedere arts moet beschikken over actuele kennis over risicofactoren, in staat is om kindermishandeling te herkennen en adequaat met deze situatie om te gaan. De KNMG ontwikkelde met wetenschappelijke verenigingen van artsen een competentieprofiel dat de verenigingen kunnen gebruiken in hun opleidingsplan.

Voor huisartsen maakte de LHV met NHG, InEen en KNMG een [online toolkit](#) over de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld in de huisartsenzorg. Een andere belangrijke bron voor (huis)artsen vormt de [LESA kindermishandeling](#).

Scholing

Het competentieprofiel Kindermishandeling en huiselijk geweld (april 2014) geeft wetenschappelijke

verenigingen, opleiders en aios handvatten om de competenties, passend bij hun specifieke vak, aan te leren.

Een [e-learningmodule](#) van de KNMG en Medisch Contact over de KNMG-meldcode Kindermishandeling behandelt in een uur de inhoud van de meldcode aan de hand van gefilmde casuïstiek. De [vervolg cursus Huiselijk geweld tegen volwassenen](#) (KNMG, Augeo, LHV en VHN) besteedt ook aandacht aan de kindcheck. Beiden zijn geaccrediteerd voor medisch specialisten, huisartsen en sociaal geneeskundigen.

Het NHG organiseert twee STIP-cursussen: [Huiselijk geweld: partnergeweld: moet ik daar iets mee?](#) en [huiselijk geweld: De volgende stap: hoe verder?](#)

In het blad Huisarts & Wetenschap van oktober 2014 staat een [nascholing over Kindermishandeling en de meldcode](#) (inlog nodig).

De Stichting Spoedeisende Hulp bij kinderen (SSHK) ontwikkelde voor de NVK de zogenaamde WOKK-cursus (Werkgroep Onderwijs Kindermishandeling voor Kinderartsen), een verplichte tweedaagse cursus voor kinderartsen (in opleiding). Meer informatie: www.sshk.nl.

Welke instanties kan een arts benaderen?

Per 1-1-2015 is de toegang van het Advies en Meldpunt Kindermishandeling en het Steunpunt Huiselijk Geweld samengevoegd in **Veilig Thuis, Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling**, 0800-2000, automatische doorschakeling naar eigen regio, 24 uur per dag bereikbaar.

Raad voor de Kinderbescherming: telefoonnr. dichtstbijzijnde vestiging: www.kinderbescherming.nl

Politie: voor spoedgevallen bereikbaar via alarmnummer 112 (gratis).

KNMG Artseninfolijn: 030 – 28 23 322 of artseninfolijn@fed.knmg.nl. Voor KNMG-leden is dit een gratis service. www.knmg.nl/artseninfolijn